

DECORAȚIA ÎN ARHITECTURA TIMIȘOREANĂ A ÎNCEPUTULUI DE SECOL 20

Dan Leopold Ciobotaru, Diana Mihoc Andrásy

Poziția decorației în raport cu obiectul artistic a reprezentat una din problemele de bază cu care arta 1900 s-a confruntat încă de la apariția sa. Noile sisteme constructive, noile materiale, noile sarcini și concepții ale oamenilor au reclamat schimbarea formelor existente (Wagner 1902, p.42). Dacă în a doua jumătate a secolului 19, funcția se exprima în decorație, la începutul secolului 20 funcția se exprima în construcție. În cadrul stilului 1900 acest raport are o poziție intermediară: decorația devine simbol al funcției (Madsen 1977, p.17).

Principală tendință pe care bagajul ornamental al stilului 1900 o manifestă este de a realiza o contopire între obiectul în sine și decorul său. Decorul devine o manifestare exterioară a obiectului propriu-zis, care își ascunde, astfel, infrastructura și elementele de rezistență în spatele acestei măști, care îl simbolizează.

Spre deosebire de ornamentația statică din aproape toate perioadele stilistice, în arta 1900 ornamentația apare, în egală măsură, atât în mișcare cât și într-o stare de echilibru, încercându-se stăpânirea mișcării printr-o armonie bine echilibrată (Madsen 1977, p.26). Și totodată, decorația era produsă industrial și nu pe cale de artizanat artistic.

Deseori, formele elegante, cu motive florale, se îmbină cu structura de rezistență (Monda 1986, p.39). Tendința preponderent decorativă accentuează valoarea ornamentală a liniei curbe, inspirată din motive florale în Franța și Belgia și de elemente geometrice în Austria și Scoția. Produsele rezultate sunt aproape întotdeauna asimetrice (Lexicon 1972, p.54).

Motto-ul stilului devine expresia: "l'ornement pour l'ornement" (Madsen 1977, p.59). Linia asimetrică ondulatorie care se termină printr-o mișcare de bici, fiind principală caracteristică de ordin ornamental a stilului 1900, capătă noi forme de exprimare prin folosirea la registre ornamentale vegetale sau de creație pur artificială, cărora le dă un dinamism care, probabil, nu are o origine europeană. Seva vegetală sau vrejul puternic sunt în special caracteristici exotice, existențe ale unor vegetații tropicale, în timp ce în lumea europeană, dinamismul ornamental este un atribut al tipologiei animaliere și umane figurative.

Din punct de vedere arhitectural, entitatea decorativă este reprezentată de fațadă (Madsen 1977, p.118) însă părțile ei componente pot avea, la rândul lor, o viață proprie. Proporțiile suprafeței, nuditatea și caracterul ei, toate acestea vor fi puse în evidență printr-o ornamentație elegantă, formal închisă și bine plasată (Madsen 1977, p.25-26). Jocul volumelor și existența numeroaselor rezalituri în suprafețele plane, spargerile de ritm prin acoperișuri false de tablă, frontoanele pur decorative, dovedesc tocmai lupta artistului de la 1900 cu un material tridimensional, dezvăluind intenția sa de a desprinde decorativul de plan și de a căuta noi forme. Toate materialele de

construcție participă la acest efort.

În Timișoara, datorită posibilităților financiare mai reduse în comparație cu centrele imperiului, precum și a unei libertăți mai restrânse a arhitectului de a-și impune creația în fața dorinței comanditarului, care manifesta o sobrietate provincială caracteristică mentalității bănățene, elementele stilului 1900 sunt mai puțin evidente în ceea ce privește distribuția volumelor, o importanță decisivă căpătând-o ornamentația, care imită modele din marile orașe europene. De asemenea, tendința principală a Timișoarei este de a imbina elemente provenind din cele două variante ale stilului: florală și geometrică, de multe ori putându-se întâlni în decorația unei clădiri registre alternative cu elemente specifice ambelor variante. Interioarele majorității clădirilor construite în perioadă nu suferă schimbări în raport cu structura folosită la construcțiile anterioare, nota specifică fiind dată în principal de fațadă, holul de intrare, feronerie și mici elemente ornamentale interioare.

Elementele decorative în arhitectura 1900 diferă în funcție de libertatea conferită de maleabilitatea materialului de construcție din care sunt confecționate. Ceramica este modelată și glazurată, stucul cunoaște o adevărată explozie de forme, însă probabil cel mai dinamic material este metalul, care prin structura sa, poate fi subordonat cu ușurință ornamentației liniare și vegetale.

Metalul introdus treptat în structura clădirilor spre sfârșitul secolului 19, preia un rol esențial în infrastructură în cadrul stilului 1900. Ușor, rezistent, prelucrabil în elemente standardizate și cu montare rapidă pe șantier, metalul ajunge să acopere spații tot mai mari cu minimum de material (Melicson 1975, p.27). Folosirea acestui nou material de construcție, cu precădere la structurile de rezistență, a dus la tendința de a folosi unele metode de mascare a lui, metalul părând încă inestetic și neavând o modalitate specifică de prezentare.

Singura posibilitate stilistică a metalului este înmulțirea liniilor ornamentale, vegetația exuberantă, chiar parazitară câteodată a feroneriei. Formele liniare subțiri, elegante, cu motive florale, erau îmbinate cu structura de rezistență. Maleabilitatea fierului și ușurința de a-l lucra permit artistului să-i dea orice formă (Vianu 1983, p. 163). El permite totul și nu ordonează nimic, îndeplinind aceeași funcție ca și piatra fără a arăta însă că o îndeplinește (Monda 1986, p.63).

Feroneria este plasată pe fațadă – la balcoane metalice, pe portaluri, clanțe, grilaje ale ferestrelor, marchize sau în casa scârilor – la balustrade, la verande sau în componența gardurilor și a felinarelor¹.

¹ Prezența **feroneriei** de stil 1900 la majoritatea clădirilor de perioadă din Timișoara, precum și marea varietate stilistică a motivelor ornamentale necesită un studiu aparte, amănunțit. Ne vom limita, prin urmare, doar la semnalarea câtorva exemple deosebite, credem noi:

- poarta de intrare de pe str. Caraiman nr. 2 realizată din fier forjat având bara de metal în secțiune dreptunghiulară, creând imaginea în plan orizontal cu foarte puține motive modelate în structura metalului;
- veranda de pe str. Memorandului nr. 68, fier forjat, motiv: floarea-soarelui;
- capela fam Ohrenstein – cimitirul evreiesc, poarta de intrare cu motive de frunze de castan;
- obelisc dr. Ludwig Bitter von Berlud – cimitirul catolic de pe Calea Lipovei, feroneria: gard, felinare, suporturi de flori, motive: floarea-soarelui, iederă, crini.

Combinarea fierului cu **sticla** dădea posibilitatea unei luminări masive a spațiilor interioare, cu rezultate arhitecturale surprinzătoare (Melicson 1975, p.28). Artă 1900 este primul stil care a reușit să îmbine sticla și metalul pentru a forma o expresie arhitectonică și stilistică (Madsen 1977, p.149-150). Rezultatele acestei imbinări s-au concretizat în apariția luminatoarelor, la început în clădirile cu funcțiune publică, apoi, ocazional, în casele de raport sau în clădirile particulare². Mai mult, clasicele vitralii încep să aibă desene specifice stilului, fiind folosite în principal la decorarea fațadelor, dar și la interioare³.

Plăcuțele de ceramică au o largă răspândire în perioadă (Lexicon 1972, p. 55; Melicson 1975, p.62) fiind folosite la trasarea unor contururi la ancadramentele ferestrelor sau în registre variate ca formă pe fațadă⁴. Ceramica poate fi modelată, în acest caz relieful combinându-se cu culori intense, dând naștere unor compoziții foarte plastice, cum este cazul ornamentației Palatului Steiner Miksa (fosta Bancă de Scont).

Altă modalitate de a decora părți din fațadă este **paianta**, combinație de lemn și tencuială. Paianta apare, de obicei, la mansarde⁵, având o origine de inspirație folclorică.

² **Luminatoare:**

- Palatul Poștei;
- Palatul Steiner Miksa – partea rezervată fostei Bănci de Scont, zona ghișeelor;
- casă de raport str. T. Vladimirescu colț cu Brașov.

³ **Vitralii:**

- str. Caraiman nr. 5; peisaj pe malul unui râu deasupra portalului de acces în clădire;
- str. 3 August 1919 nr.3;
- str. T. Vladimirescu colț cu 16 Decembrie 1989;
- vitraliile Seminarului Teologic din Timișoara, executate de Róth Miksa, după planurile lui Nagy Sándor, aflate în prezent la Episcopia Catolică – vezi Pintilie, Ileana, Seminarul teologic romano-catolic – un monument timișorean în stil Secession, în AnB, Artă, S. N., vol. III, 1998, p.63-88.

⁴ **Plăcuțe de ceramică:**

- str. Galați nr. 2;
- str. 3 August 1919 nr. 1;
- bul Dragalina nr. 29;
- str. Preyer colț cu Iuliu Maniu nr. 2;
- str. Ștefan cel Mare nr. 16;
- Palatul Steiner Miksa, fosta Bancă de Scont, str. Alecsandri colț cu Gh. Lazăr;
- bul Dragalina nr. 7;
- bul Iuliu Maniu nr. 47;
- Stefanie Palais, piața Romanilor;
- farmacia din piața Unirii.

⁵ **Paiantă:**

- str. Bethoven nr.5;
- str. Ungureanu nr. 15.

Coloanele⁶ și pilaștrii⁷ din piatră, beton sau zidărie, de tradiție istoricistă, au la rândul lor o largă răspândire, fiind folosite la spargerea ritmicității fațadelor, pierzându-și însă caracterul de structură de rezistență și având doar o funcție decorativă.

Tot ca o tehnică de decorare amintim și **pictura ornamentală⁸**, păstrată în cazuri mai rare datorită fragilității sale, având în general rolul de a umple spațiile largi ale pereților și tavanelor.

Dintre tehnicile ornamentale care fac parte din modalitățile tradiționale de construcție menționăm: tencuiala care imită piatra monolit și cărămida aparentă.

Tencuiala care imită piatra monolit are o răspândire largă în Timișoara, fiind folosită în special la registre orizontale la nivelul parterului și, uneori, la ancadramele ferestrelor, având rolul de a diferenția parterul de etaje și de a crea senzația de masivitate⁹. O altă cauză a sublinierii parterului prin aceste elemente se leagă și de tradiția locală, prin faptul că imobilele secolelor 18 și 19 au partere cu ziduri foarte groase, construite pentru a rezista bombardamentelor.

Cărămida aparentă este folosită în aceleași scopuri decorative, însă cu o frecvență mai redusă, aceasta neputând să atingă eleganța altor materiale folosite pe scară largă¹⁰.

⁶ Coloane:

- Stefanie Palais, piața Romanilor;
- str. 3 August 1919 nr.3;
- Complexul Piarist;
- str. Gheorghe Lazăr nr.5.
- str. Dacilor nr. 10.

⁷ Pilaștri:

- str. 3 August 1919 nr.5;
- str. 3 August 1919 nr.3;
- Palatul Neptun.

⁸ Pictură ornamentală:

- piața Plevnei nr.7: pictură în holul de intrare - buchete de trandafiri în suporturi de tradiție istoricistă;
- str. Caraiman nr.4: pictură în holul de intrare – ghirlande de flori.

⁹ Tencuială care imită piatra monolit:

- str. Galați nr.2;
- str. T. Vladimirescu nr.6;
- str. Brediceanu nr.2 colț cu Ungureanu;
- str. Dacilor nr.2;
- bul. Dragalina nr.7;
- str. Lucian Blaga nr.3;
- piața Plevnei colț cu str. Caraiman nr.5.

¹⁰ Cărămidă aparentă:

- Abatorul, bul. Eroilor;
- Căminul vechi al Institutului de Medicină, piața Eftimie Murgu.

Materialul de construcție cu cea mai mare **răspândire** în spectrul ornamental este stucul, material preparat dintr-un amestec de var stins vechi, praf de marmură și praf de cretă. Avantajul deosebit oferit de acest material îl reprezintă posibilitatea turnării lui cu ușurință în tipare, produsul rezultat fiind ușor, **extrem de plastic** și cu o excelentă capacitate de aderare la construcții. Acesta este **materialul** care permite crearea unei bogății ornamentale exorbitante pe fațade într-un timp scurt, de către o echipă mică și cu prețuri scăzute. Suprafața pe care aceste **ornamente** sunt fixate nu mai trebuie să suporte greutăți mari, iar tiparele pot fi folosite **în mod repetat**.

Motivele ornamentale realizate din stuc, datorită **varietății** lor stilistice, se împart în mai multe categorii în funcție de tehnica folosită și de **originea** motivului. Datorită frecvenței cu care ornamentele de stuc apar în Timișoara, **considerăm** potrivită o abordare mai detaliată a lor.

O primă categorie o reprezintă **ornamentele fitomorfe**, care sunt cele mai frecvente apariții în cadrul registrului decorativ.

Ornamentele florale au o origine variată. **Floarea soarelui**¹¹ este moștenită de la mișcarea estetică și, neavând caracteristici exotice și posedând o **eleganță rigidă**, va fi treptat abandonată (Madsen 1977, p.42). **Crinul**¹² are origine istoricistă, în arta 1900 având mai puțin valoarea de simbol al purității, predominând **forța sa estetică** (Madsen 1977, p.42). Alte flori prezente în forme stilizate sunt **laleaua**¹³ și **gura leului**¹⁴.

Aranjamente de flori și reprezentări stilizate apar sub forma unor **jerbe**¹⁵,

¹¹ **Floarea-soarelui:**

- str. T. Vladimirescu nr.6;
- str. Caraiman nr.4;
- str. Caraiman nr.2;
- piața Traian nr.2;
- piața Plevnei nr.7.

¹² **Crinul:**

- str. 3 August 1919 nr. 9;
- str. I. Ghica nr.1;
- str. T. Vladimirescu nr.12 colț cu 16 Decembrie 1989;
- piața Plevnei nr.7;
- complexul Piarist.

¹³ **Laleaua:**

- str. 3 August 1919 nr.9;
- str. T. Vladimirescu nr.6 (în formă stilizată);
- farmacia din piața Unirii (în formă stilizată).

¹⁴ **Gura-leului:**

- str. 3 August 1919 nr.9.

¹⁵ **Jerbe:**

- bul 16 Decembrie 1989 nr.11;
- str. Preyer colț cu bul. I. Maniu;
- str. 3 August 1919 nr.5;
- str. 3 August 1919 nr.9;
- Palatul Neptun;
- piața Romanilor nr.2.

floroane¹⁶, ghirlande¹⁷, buchete¹⁸, cupe cu flori¹⁹ precum și a altor motive florale²⁰.

Într-o altă grupă de ornamente fitomorfe putem întâlni: **vrejuri²¹, lujeri, frunze, muguri²²**, toate preferate datorită tendinței lujerului de a eclipsa floarea, caracteristică artei 1900.

În sfârșit, tot aici apar și: **frunzele de castani²³, pomul vieții²⁴, și cornul abundenței²⁵ încărcat cu fructe și flori.**

Cu siguranță însă, cele mai spectaculoase ornamente fitomorfe, prezentând un înalt grad de stilizare sunt **liniile terminate în lovitură de bici²⁶** (coup de fouet), specifice artei 1900, având o origine vegetală, fiind născute ca o reacție față de influența

¹⁶ Floroane:

- str. T. Vladimirescu nr.12 colț cu 16 Decembrie 1989.

¹⁷ Ghirlande de flori:

- bul. I. Maniu nr.47;
- piața Plevnei colț cu str. Caraiman nr. 5.

¹⁸ Buchete de flori:

- str. Preyer colț cu bul. I. Maniu.

¹⁹ Cupe cu flori:

- str. 3 August 1919 nr.9;
- str. Brediceanu nr. 2.

²⁰ Alte motive florale:

- str. Engels nr.7;
- str. Alecsandri colț cu Gh. Lazăr;
- bul. Dragalina nr.19;
- bul. Dragalina nr.7.

²¹ Vrejuri:

- str. 3 August 1919 nr.3;
- bul. Tineretii nr.10.

²² Lujeri, frunze, muguri:

- str. Ungureanu nr.15;
- str. 3 August 1919 nr.9.

²³ Frunze de castan:

- str. Ungureanu nr.15;
- str. T. Vladimirescu nr.11.

²⁴ Pomul vieții:

- str. Caraiman nr.9;
- str. T. Vladimirescu nr.12 colț cu bul.16 Decembrie 1989.

²⁵ Cornul abundenței:

- str. N. Titulescu nr.15.

²⁶ Linii terminate în coup de fouet:

- str. 3 August 1919 nr.9;
- str. 3 August 1919 nr.5 (stilizate);
- str. Caraiman nr.4;
- piața Plevnei nr.7;
- bul. 16 Decembrie 1989 nr.7;
- str. T.Vladimirescu nr.6;
- str. Caraiman nr.2

demoralizatoare a simplei copieri a naturii (Madsen 1977, p.60).

O largă răspândire au cunoscut și **motivele ornamentale zoomorfe**, cu o mare putere simbolistică și mitologică. Registrul ornamental animalier cunoaște o mare varietate stilistică putându-se întâlni: **bufnițe**²⁷, **delfini**²⁸, **veverițe**²⁹, **câini**³⁰, **broaște**³¹, **lei**³², **fluturi**³³, **cocori**³⁴, **porumbei**³⁵. Dintre acestea, cea mai mare răspândire o are reprezentarea stilizată (sau nu) a **păunului**³⁶ sau doar a cozii sale, care prin penajul său reprezenta măreția vanității, cu o generozitate de culori și strălucire creată parcă anume pentru arta 1900.

Tot în cadrul motivelor zoomorfe întâlnite în Timișoara apar **animalele acvatice grotești**³⁷ și **ghearele**³⁸.

²⁷ **Bufnițe:**

- str. 3 August 1919 nr.3 (stilizate);
- Complexul Piarist (stilizate);
- str. I. Neculce nr.1;
- piața Plevnei nr.7;
- str. Caraiman nr.4.

²⁸ **Delfini:**

- str. N. Titulescu nr.15;
- str. Caraiman nr.4;
- piața Plevnei nr.7;
- Turbine.

²⁹ **Veverițe:**

- piața Plevnei nr.7.

³⁰ **Câini:**

- str. Caraiman nr. 4;
- str. I.Neculce nr.1.

³¹ **Broaște:**

- Palatul Neptun.

³² **Lei:**

- str. 3 August 1919 nr. 9: măști de lei.

³³ **Fluturi:**

- str. T.Vladimirescu nr.12 colț cu 16 Decembrie 1989 (stilizați).

³⁴ **Cocori:**

- str. Caraiman nr.2.

³⁵ **Porumbei:**

- str. Caraiman nr. 4;
- Piața Plevnei nr.7.

³⁶ **Păuni:**

- str. T. Vladimirescu nr. 6: coadă de păun stilizată;
- str. Caraiman nr. 4;
- str. 16 Decembrie 1989 nr.6: coadă de păun stilizată;
- piața Plevnei nr.7;
- str. Brașov nr.6: coadă de păun stilizată;
- piața Traian nr.2: coadă de păun.

³⁷ **Animale acvatice grotești:**

- Turbine.

³⁸ **Gheare:**

- str. 3 August 1919 nr.9: mână cu gheare.

O încercare de trecere în revistă a motivelor ornamentale trebuie să amintească și **ornamentele antropomorfe**, cu un rol important în ierarhia fațadei: **mascaroane**³⁹, **figuri grotești**⁴⁰ și **figuri terminate în ornamente vegetale**⁴¹.

Încheiem, menționând și alte ornamente întâlnite pe fațadele clădirilor stil 1900 din Timișoara, și anume cele **geometrice**⁴² **inimioare**⁴³, **motive de draperie**⁴⁴, **funde**⁴⁵, **blazoane**⁴⁶, **monograme**⁴⁷, **proră de barcă**⁴⁸, **stupi**⁴⁹, **entrelac celtic**⁵⁰.

³⁹ Mascaroane:

- str. 3 August 1919 nr.9: figuri de femei și Diana Melifica;
- piața Traian nr.2;
- str. N. Titulescu nr.15;
- str. Engels nr.7;
- bul. Dragalina nr. 19;
- str. I. Ghica nr.1;
- bul 16 Decembrie 1989 nr.6;
- str. Gh. Doja nr.5;
- str. Gh. Lazăr nr.5 colț cu Mărăști

⁴⁰ Figuri grotești:

- str. 3 August 1919 nr.3: măști grotești;
- Palatul Neptun: satiri;
- spl. T. Vladimirescu nr.12: mască grotescă înconjurată de rădăcini.

⁴¹ Figuri terminate în ornamente vegetale:

- Stefanie Palais;
- str. 3 August 1919 nr.3.

⁴² Ornamente geometrice:

- str. 3 August 1919 nr.9: sfere;
- Stefanie Palais: mască geometrică la consola balconului;
- str. 3 August 1919 nr.1;
- bul. Tinereții nr.10;
- Căminul vechi al Universității de Medicină și Farmacie: romburi.

⁴³ Inimioare:

- str. Beethoven nr.5;
- Palatul Steiner Miksa, fosta Bancă de Scont;
- bul. 16 Decembrie 1989 nr.6;
- str. Brediceanu nr.2;
- Farmacia din piața Unirii.

⁴⁴ Motive de draperie:

- str. 3 August 1919 nr.9;
- piața Traian nr.2;
- bul. Tinereții nr.10;
- Casinoul din Iosefin.

⁴⁵ Funde:

- str. 3 August 1919 nr.9.

Un caracter special îl au **reliefulurile de femei**⁵¹ în atitudini grațioase, imitând stilul vignetelor 1900, precum și **statuetele**⁵² cu o funcție pur decorativă, confecționate din stuc sau metal, plasate în zonele centrale ale fațadelor sau în holurile de intrare.

Varietatea mare a materialelor și formelor ornamentale a pierdut, în timp, o bună parte din prospețimea și finețea artistică, datorită degradării, proastei întrețineri, precum și a zugrăvirii acestora în culori nepotrivite. Cazurile de case stil 1900 renovate și zugrăvite în culori apropiate de cele originale demonstrează că impactul lor inițial asupra ochilor privitorului nu s-a pierdut și că grația și farmecul acestor construcții pot fi reinnoite.

⁴⁶ Blazoane:

- str. 3 August 1919 nr.9;
- str. Engels nr.7;
- str. Caraiman nr.4;
- str. T.Vladimirescu nr.12;
- str. L.Blaa nr.3.

⁴⁷ Monograme:

- bul. Dragalina nr.19;
- Palatul Neptun.

⁴⁸ Provă de barcă:

- str. 3 August 1919 nr.9.

⁴⁹ Stup:

- Palatul Steiner Miksa, fosta Bancă de Scont;
- str. Brediceanu nr.2.

⁵⁰ Entrelac celtic:

- str. Brediceanu nr.2.

⁵¹ Reliefuluri de femei:

- str. 3 August 1919 nr.5: femei dansând;
- str. Brediceanu nr.2;
- str. Dacilor nr.10;
- str. Ceahlău nr.9: metope pe fațadă - siluete de femei dansând;
- str. Caraiman nr.5: în holul de intrare – friză de tinere semi-nude care dansează; 2 medalioane pe fațadă – reprezentând două tinere fete: una cântând la vioară, cealaltă pictând.

⁵² Sculpturi decorative:

- str. Engels nr. 7: în holul de intrare – nisă în care este plasată o lebedă; pe fațadă – statuia unei tinere;
- str. 3 August 1919 nr.5: busturi de femei;
- Parcul Poporului: vulturi;
- Stefanie Palais: urși și gorile; cavalier în armură;
- piața Traian nr.2: Mercur; globul pământesc;
- palatele Lloyd și Löffler.

O prezentare a decorului sculptural al fațadelor clădirilor de perioadă din Timișoara apare în: Oprescu, Marcela, Decorul sculptural al fațadelor, între artă și influența comenzii sociale (secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului XX) în *AnB*, S. N., vol.II, 1997, 1997, p.143-157.

După 1900, trecerea de la curentul floral la cel geometric pleacă de la folosirea decorației ca ansamblu secundar al structurii. Rezultatul este o imagine sobră în care ornamentul poate fi definit ca un constituent al funcționalului, folosit cu cumpătare. Din punct de vedere funcțional, esențială este modificarea interesului de la subordonarea obiectului față de decor într-o subordonare a obiectului față de funcție, în care decorul devine parte a infrastructurii și este redus la minim. Prin aceste caracteristici, stilul geometric al artei 1900 sfârșește, după primul război mondial, prin a ceda locul artei cubiste.

BIBLIOGRAFIE

- LEXICON 1972 - *Lexicon ilustrat de arhitectură modernă*, Editura Tehnică, București, 1972
MADSEN 1977 - Madsen, Tschudi S., *Art Nouveau*, Editura Meridiane, București, 1977
MELICSON 1975 - Melicson, Marcel, *Arhitectura modernă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1975
MONDA 1986 - Monda, Jean, *Stilul arhitecturii contemporane*, Editura Albatros, București, 1986
OPRESCU 1997 - Oprescu, Marcela, *Decorul sculptural al fațadelor, între artă și influența comenzii sociale (secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului XX)*, în *AnB*, S.N., vol.II, 1997, p.143-157.
VIANU 1983 - Vianu, Tudor, *Estetica materialelor în Gândirea estetică în arhitectura românească – a doua jumătate a sec.19 – prima jumătate a sec.20*, Editura Meridiane, București, 1983
WAGNER 1902- Wagner, Otto, *Moderne Architektur*, Editura A. Schroll, Viena, 1902, *apud* Marinescu, Codrea, *Tradiție și inovație în arhitectură*, Editura Științifică, București, 1970.

THE ORNAMENTATION OF THE TIMIȘOARA ARCHITECTURE AT THE BEGINNING OF THE XXTH CENTURY

Summary

The main tendency of the 1900 style in architecture is the intertwining of the object with its ornamentation, all in favor of the function of the building.

The register of ornamental types widens, and the infrastructure is hidden by this symbolic mask. The Art Nouveau style is by no means static, its ornamentation

underlining the idea of balance and movement.

The features of this style in Timișoara exhibit some particularities, due to the local taste for austerity. A certain province mentality restrains the architect from drawing avant-garde façades.

The materials used for the ornamentation (metal, glass, tiles, half-timber, bricks) are presented in the paper with the main locations in town.

A wide range of vegetal ornaments (lily, sun-flower, tulip, snapdragon) with the main location of their variants are also introduced.

An other group of ornamental features are the animal ones, which have a wide variety (owl, dolphin, squirrel, dog, frog, lion, butterfly, crane, pigeon and peacock).

The anthropomorphic ornaments, consisting of women faces and busts, grotesque masks and silhouettes are also introduced and analysed.

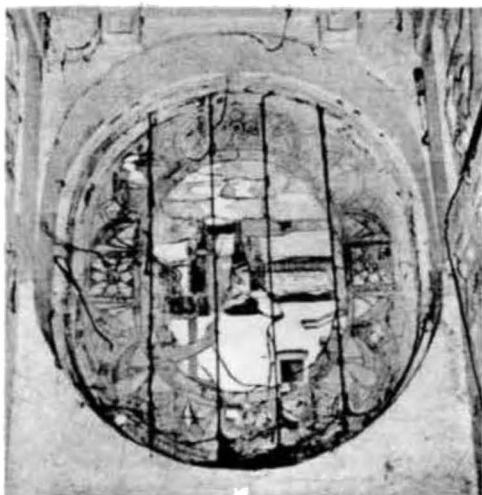

Fig. 1. Vitraliu, str. Caraiman nr. 5

Fig. 2. Pictura ornamentală, piața Plevnei nr. 7

1

4

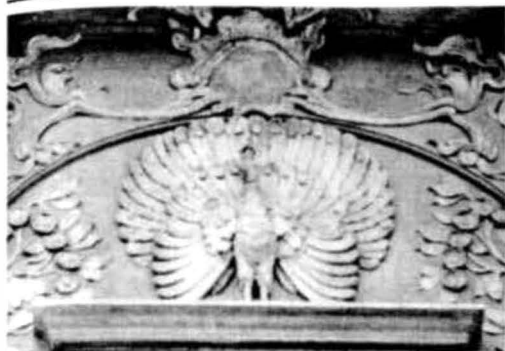

3

2

PL I. foto 1. detaliu - bufniță, piața Plevnei nr. 4; foto 2. cap de leu, str. 3 August 1919, nr. 9; foto 3. detaliu - broască și șarpe, Palatul Neptun; foto 4. detaliu - porumbel, str. Caraiman nr. 4

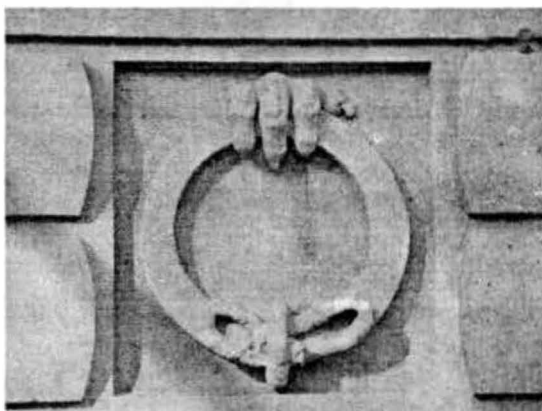
1

3

4

2

PL. II. foto 1. detaliu - păun, piața Plevnei nr. 7; foto 2. detaliu - gheară, str. 3 August 1919, nr. 9;
foto 3. mașcaron, str. 3 August 1919, nr. 3; foto 4. figură grotască, str. 3 August 1919, nr. 3

1

2

3

4

Pl. III. foto 1. mășcaron, str. T. Vladimirescu nr. 12; foto 2. provă barcă, str. 3 August 1919 nr. 9;
foto 3. dansatoare, str. 3 August 1919 nr. 3; foto 4. relieful de femei, str. Dacilor nr. 10